

AZ IPARGAZDASÁGI ÉS ÜZEMSZERVEZÉSI DOKUMENTÁCIÓ
AZ OMKDK-BAN

Gáspár István

Napjainkban a szükségletek állandó növekedése és fokozódó differenciálódása figyelhető meg, ami a kutató intézményeket, a tervező szervezeteket és a termelő vállalatokat egyaránt új feladatok elé állítja. Ezzel párhuzamosan növekednek a szakirodalmat feltáró és ismertető dokumentáció feladatai is. A kutatással és fejlesztéssel foglalkozó szakembereknek és a termelés gyakorlati kérdéseivel foglalkozó műszaki és gazdasági vezetőknek egyaránt hatalmas ismeretanyagot kell áttekinteniük és - adott esetben - felhasználniuk ahhoz, hogy a maguk elé kitűzött célokat el tudják érni. A szakirodalom egyre növekvő áradatával az egyes kutató mérnök vagy közgazdász csak abban az esetben birkózhat meg, ha megbízható irányítót kap a kezébe, amelynek birtokában eligazodhat a nagymennyiségű és sok esetben komplex jellegű szakirodalmi közlemények sokaságában. Az irányító szerepét a szakirodalmi tájékoztatás, más néven dokumentáció hivatott betölteni.

A dokumentáció jelentőségét az utóbbi években már egyre nagyobb mértékben ismerik el, de még távolról sincs meg a dokumentációval foglalkozó intézményeknek az az anyagi és munkaerő-ellátottsága, amely képessé tenné őket feladataik maradéktalan ellátására.

A tájékoztatásügy területén a legutóbbi másfél évtized folyamán önálló ágazatként bontakozott ki az ipargazdasági és üzemszervezési dokumentáció. A dokumentációnak ez az ágazata a gazdaságtudományok területének arra részére terjed ki, amely az ipari termelés szervezésének és vezetésének kérdéseit dolgozza fel, összességében és az ipari termelést lebonyolító szervezet egyes részeire /iparágakra, vállalatokra, üzemekre, műhelyekre/ vonatkozóan. Ebből következik, hogy az üzemszervezési dokumentáció szakterülete szükségképpen szűkebb, mint az ipargazdasági dokumentációé, mert feladata csupán a vállalat, üzem és az azokon belüli termelő vagy igazgatási egységek szervezési és vezetési kérdéseire vonatkozó szakirodalom feltárása és feldolgozása. De még a dokumentációnak ez a viszonylag leszűkített területe is nagy kiterjedésű, szerteágazó szakirodalmi bázis feltárására hivatott.

Az ipargazdasági-üzemszervezési dokumentáció forrásanyaga igen sokrétű és változatos. E dokumentációs ágazat forrásai elsősorban a szokásos források, s ezek között is főként a szakfolyóiratok. A folyóiratbázis meghatározásánál figyelemmel kell lennünk az ipargazda-

ságtan mint tudományág határterületi jellegére. Az ipargazdaságtan ismeretanyaga átnyulik egyrészt a műszaki tudományok, másrészt az alkalmazott közgazdaságtan területére. Közelfekvő példával élve, a műszaki fejlesztés kérdései elsősorban műszaki, részben pedig műszaki-gazdasági vonatkozásúak, de a műszaki fejlesztéssel kapcsolatos tervezési, szervezési és irányítási kérdések már az ipargazdaság területére tartoznak. Mivel pedig a szakirodalomban feldolgozott kérdések sok esetben annyira komplex jellegűek, hogy az ipargazdaságot és annak egyik-másik határterületét egyaránt érintik /pl. az ipargazdaságot és a matematikát, az ipargazdaságot és a pszichológiát, stb./, az ilyen jellegű kérdések pedig gyakran az ipargazdaságtól eltérő profilu folyóiratokban kerülnek feldolgozásra, az ipargazdasági dokumentációnak a kimondottan e szakterületen publikáló folyóiratokon kívül, számos műszaki, közgazdasági stb. folyóiraatra is támaszkodnia kell.

Az ipargazdasági dokumentáció - a szakfolyóiratokon kívül - nem nélkülözheti a szakterületén megjelenő könyvek és brosurák feldolgozását.

A szakkönyvek dokumentációja azonban ez idő szerint meglehetősen szűk keretek között mozog.

Bár az ipargazdasági-üzemszervezési dokumentáció forrásai szempontjából legnagyobb súllyal a szakfolyóiratok és szakkönyvek esnek latba, további forrásokként tekintetbe jönnek a napilapokban, a távirati irodák közleményeiben és az időszakos sajtószemlékben közlött ipargazdasági-üzemszervezési jellegű rövidebb-hosszabb anyagok is. Teljesebbé teszi az ipargazdasági dokumentáció anyagát az olyan időszakos publikációk feldolgozása, mint a külföldön megjelenő referáló folyóiratok, az irodalomjegyzékek /bibliográfiák/, valamint a statisztikai kiadványok. Speciális forrásként esetenként felhasználhatók kongresszusi és konferencia jelentések, nemzetközi szervezetek és tudományos intézmények kiadványai, külföldi tanulmányutakról szóló beszámolók, doktori és kandidátusi disszertációk, diplomamunkák, szabványok stb. is.

Az ipargazdasági-üzemszervezési dokumentáció - szakterületét illetően - a különböző tájékoztatási ágazatok közül elsősorban a műszaki dokumentációhoz áll közel, mert mind a kettő az ipari termeléssel kapcsolatos szakirodalom anyagát dolgozza fel. Az alapvető különbség a műszaki és az ipargazdasági-üzemszervezési dokumentáció között az, hogy az előbbi az ipari termelés műszaki feltételeivel és lebonyolításának műszaki vonatkozásaival /alapanyagok, technológia, gyártmánytervezés és fejlesztés, stb./ foglalkozik, az utóbbi pedig az ipari termelés szervezésének, tervezésének és vezetésének a szakirodalomban ismertetett kérdéseiről tájékoztat. A fentiekből következik egyrészt az, hogy a dokumentáció e két ágazatának forrásanyaga egymástól nem nagyon távol, gyakran egy és ugyanazon kiadványban található meg, másrészt pedig az, hogy a két ágazat szolgáltatásainak igénylői is jelentős részben ugyanabból a körből /az iparvállalatok tervező és vezető munkatársai közül/ kerülnek ki.

A műszaki és az ipargazdasági-üzemszervezési dokumentáció között

ti szoros kapcsolatból következik, hogy e két ágazat teljes különválasztása szervezeti szempontból nem volna célszerű. A folyóiratbázis részbeni azonossága, továbbá sok esetben a műszaki és ipargazdasági problémák együttes felmerülése ugyanazon közleményen belül, nagymértékben indokoltá teszi, hogy e két ágazat anyagának feldolgozása és publikációja egy intézmény keretében történjék.

Az ipargazdasági-üzemszervezési dokumentáció fejlődése az 1950-1965 közötti időszakban alátámasztja a fentebb kifejtetteket. A tárgykörbe tartozó anyag folyamatos dokumentálása - rövid átmeneti időszak után - a Közgazdasági Dokumentációs Központ feladatává vált, amely az "Üzemszervezés" című, havonta megjelenő referáló folyóirat megjelentetésén kívül, figyélőkarton- és fordítási szolgálata keretében is rendszeresen dolgozott fel ipargazdasági-üzemszervezési jellegű publikációkat. Ennek a tevékenységnek a szakirodalmi bázisa azonban szűk volt, mert túlnyomórészt a gazdasági tárgyú folyóiratokra szorítkozott. A KDK szűk keretei és a műszaki dokumentációval foglalkozó szervezetek való kapcsolatának hiánya abban az időszakban nem tették lehetővé szélesebb alapokon nyugvó, a műszaki összefüggéseket is szem előtt tartó ipargazdasági dokumentáció kiépítését.

Változott a helyzet akkor, amikor - a Közgazdasági Dokumentációs Központ megszüntetése folytán - az ipargazdasági-üzemszervezési dokumentáció az Országos Műszaki Könyvtár hatáskörébe került át /1955-ben/. Az OMK akkor már széleskörű tevékenységet fejtett ki a műszaki dokumentáció területén, műszaki lapszemléi és figyélőkarton-szolgálata a külföldi műszaki folyóiratok jelentős részének anyagát ismertették a szakmai közönséggel, és így az "Üzemszervezés" c. referáló folyóiratnak a "Műszaki Lapszemle" sorozatba való bekapcsolásával lehetővé vált az ipargazdasági-üzemszervezési dokumentáció szakirodalmi bázisának jelentős mértékű kiterjesztése. Az Üzemszervezési Lapszemle szerkesztősége a következő években jelentős számú műszaki folyóiratot vont be a referálás körébe, amelyek ipargazdasági-üzemszervezési jellegű anyaga a lapszemle további bővülésére és gazdagodására vezetett.

Az Üzemszervezési Lapszemle fejlődését és szakirodalmi bázisának bővülését az alábbi táblázat szemlélteti:

	1955	1958	1964	%-os növekedés +/- 1955.-hez képest
Referátumok, ill. címfordítások száma	726	1255	3435	+ 373
Referált folyóiratok száma	28	43	70	+ 150

A fenti adatok az ipargazdasági-üzemszervezési dokumentáció nagyarányú növekedéséről tanuskodnak. Kilenc év alatt e szakterületen az évente közzétett cikk-kivonatok száma majdnem megötszöröződött, a folyóiratbázis pedig két és félszeresére növekedett.

A referált folyóiratok nyelv szerinti megoszlása a fenti időszakban a következő változást mutatja:

Nyelv	Referált folyóiratok száma		
	1955	1958	1964
	H a v i á t l a g		
Német	10	16	21
Orosz	7	12	16
Angol	1	8	19
Lengyel	4	3	6
Cseh	3	1	4
Francia	2	-	1
Egyéb	1	3	3
Összesen	28	43	70

A lapszemle anyagának mennyiségi növekedésével, a folyóirat-bázis bővülésével és a feldolgozott források nyelv szerinti nagyobb mértékű differenciálódásával párhuzamosan haladt a források kimunkálásának elmélyülése. Ezt - többek között - mutatja az "Üzemszervezés-Ipargazdaság" c. lapszemle keretében feldolgozott tárgykörök számának növekedése, ami részben a csoportosítás jobb megalapozására, részben azonban a feldolgozás további területekre való kiterjesztésére vezethető vissza. A lapszemlében feldolgozott tárgykörök száma 1955-ben 7 volt, 1958-ban 17, 1964-ben pedig 39.

Az "Üzemszervezés-Ipargazdaság" címen megjelenő lapszemle jelenleg már az ipargazdaság egész területére kiterjedő profillal jelenik meg. Első részében több iparágat érintő kérdéseket tárgyal /elméleti és módszertani kérdések; az ipar szerkezete; ipartelepítési politika/. Második részében egyes iparágak általános helyzetével foglalkozik, kiemelve az egész ipar köréből a nehézipar, vegyipar, kohó- és gépipar, könnyű- és élelmiszeripar kérdéseit. A lapszemle súlypontja azonban a harmadik részen van, amely az ipargazdaság és üzemszervezés egyes kérdéseinek szakirodalmát 29 tárgykörre bontva ismerteti.

A lapszemle gerincét alkotó harmadik rész - a feldolgozás forrásanyagára, elsősorban a szakfolyóiratokra támaszkodva - nagy helyet szentel az iparvállalati vezetés és tervezés szakirodalma dokumentációs feldolgozásának. Széles körben dolgozza fel a műszaki fejlesztés ipargazdasági és szervezési vonatkozású irodalmát, kiemelve ebből az automatizálás szervezésére és gazdasági hatékonyságára vonatkozó kérdéseket. Külön rovat keretében kerülnek feldolgozásra a tudományos kutatás szervezési, módszertani és gazdaságossági kérdései. Elsőrendű fontosságú a lapszemle anyagán belül a termelés-szervezés kérdéseinek feldolgozása, ideértve a szakosítás, koncentráció, kooperáció stb. kérdéseit. Nagy érdeklődésre tarthat számot a beruházásokkal és azok gazdasági hatékonyságával kapcsolatos irodalom ismertetése, valamint a kapacitástervezés és kihasználás tárgykörében publikált anyag dokumentációja. Az utóbbi években egyre inkább súlyponti területté válik az üzemfenntartás, karbantartás, javítás problémaköre, amelyet a lapszemle ugyancsak feldolgoz. A minőségjavítás

és ellenőrzés kérdései a vállalatok és irányító szervek tevékenységében fokozott jelentőségűvé váltak, és így e kérdéscsoport külföldi irodalmáról való tájékozódás - a dokumentáción keresztül - alátámasztja az ipar illetékes szerveinek ez irányú munkáját. A munkaszervezés különböző területein felmerülő problémák helyes megoldásához hasznos segítséget nyújt e kérdéscsoport külföldi szakirodalma, amelynek ismeretése jelentős helyet foglal el a lapszemlében. Ezen a szakterületen különös hangsúly esik a munkatermelékenység és normamegállapítás, a bérezés és premizálás, valamint a munkavédelem és munkapszichológia kérdéseire. Kellő hely jut még a lapszemlében az anyag- és energiagazdálkodás, vállalati pénzgazdálkodás, önköltség- és ártervezés, valamint az ellenőrzés és ügyviteltechnika kérdéseinek tárgyalására. A kereskedelem és a közlekedés területén felmerült tervezési és szervezési kérdések szakirodalmának feldolgozásával önálló fejezetek foglalkoznak.

A lapszemle feldolgozási területe az utóbbi években nemcsak az ismertetett tárgykörök számának és anyagának növekedése útján bővült, hanem a források kiterjedtebb tanulmányozásával és dokumentálásával is. A szakfolyóiratok számszerűleg is megnövekedett referálásán kívül a lapszemle rendszeresen közli az ipargazdaság és üzemszervezés tárgykörében megjelent - az OMKDK könyvtárában megtalálható - könyvek és brosurák bibliográfiai adatait, továbbá beszámol az ipargazdasági tárgyú külföldi kongresszusok és konferenciák jelentéseiben, évkönyvekben stb. ismertetett vitaanyagáról. Ily módon egyre inkább bővül az az ismeretanyag, amelyet a lapszemle az ipargazdaság és üzemszervezés kérdéseivel foglalkozó szakemberek számára közvetít.

Az ipargazdasági-üzemszervezési szakirodalom tárgykörében feldolgozott anyagot az OMKDK havonta rendszeresen eljuttatja a figyelő-karton-szolgálat és a témfigyelő szolgálat előfizetőihez. A figyelő-karton-szolgálat keretében az Egyetemes Tizedes Osztályozásban szereplő ipargazdasági-üzemszervezési tárgykörökre lehet előfizetni. Az 1965. évben előfizetett tárgykörök közül 29 tartozik elsőrendűen az ipargazdaság és üzemszervezés keretébe, de ezen kívül még számos előfizetett tárgykör kapcsolatos kisebb-nagyobb mértékben ipargazdasági, ill. üzemszervezési kérdésekkel. Az ipargazdasági-üzemszervezési vonatkozású tárgykörök előfizetőinek száma a vizsgálatunk alá vont legutóbbi tíz év folyamán mintegy 50 %-kal növekedett.

Az OMKDK témfigyelő-szolgálata ugyancsak jelentős mértékben kiterjed az ipargazdaság és üzemszervezés területére. Az 1965-ben előfizetett 1417 téma közül 76 elsőrendűen ebbe a tárgykörbe tartozik, de ezeken kívül még további 80-100 téma tartalmaz ipargazdasági-üzemszervezési vonatkozásokat. Ezek szerint tehát a témfigyelő-szolgálat keretében előfizetett témák 12-13 %-a ipargazdasági-üzemszervezési vonatkozású.

Az ipargazdasági-üzemszervezési dokumentáció folyamatos szolgáltatásával párhuzamosan, esetileg is feldolgozásra kerülnek az OMKDK-ban a témakör egyes kérdései. A feldolgozás egyik formája az iparvállalatok és egyéb intézmények különleges igényeinek kielégítése irodalomjegyzékek/bibliográfiák/ készítése útján. Az ipargazdaság-üzemszervezés tárgykörében készített szakbibliográfiák - a megrendelők

szükségleteinek megfelelően - meghatározott téma szakirodalmát dolgozzák fel, általában 5-6 évre visszamenőleg. Ezek az irodalomjegyzékek lehetővé teszik az adott kérdéssel vagy kérdés-csoporttal foglalkozó tudományos munkatársak vagy gyakorlati szakemberek számára, hogy külön kutatómunka nélkül tájékozódjanak a kérdés irodalmában, s így teljes munkaerejüket az előttük álló - elméleti vagy gyakorlati - feladat megoldására fordítsák.

Ipargazdasági kérdések dokumentációs feldolgozására időnként sor kerül az OMKDK témadokumentációs kiadványsorozatának keretében is. E kiadványsorozat egyes kötetei elsősorban egyes műszaki témák szakirodalmát dolgozzák fel, tömörített fordítások közreadásával az utóbbi évek külföldi szakirodalmából. Ehhez kapcsolódnak az ipargazdaság és üzemszervezés tárgyköréből vett témákat feldolgozó dokumentációs kiadványok. Ilyen jellegű kiadványok voltak az utóbbi években a "Prémiumrendszerek az iparban", "Üsztönző bérezés a szocialista országokban", "A gazdasági tervezés korszerű módszerei /operációkutatás/", "Az ipari állóeszközök időbeli kihasználása", valamint az "Üzemfenntartás - Szakirodalmi gyűjtemény főmechanikusok számára" című publikációk. E kiadványok a szerkesztésük időpontjában legidősebb kérdések dokumentációs feldolgozását adják, az ide vonatkozó újabb külföldi szakirodalmi közlemények összevont fordításának közlése útján, a kiadványt bevezető tanulmányban pedig általában a kérdés-csoport hazai vonatkozásaira mutatnak rá. A tárgyalta témakörben való eligazodást a tömörített fordításokhoz csatlakozó részletes szakirodalom-jegyzék könnyíti meg az olvasók számára.

Az OMKDK több irányú tevékenysége az ipargazdasági-üzemszervezési dokumentáció területén korántsem jelenti azonban azt, hogy ez a tevékenység a szakterület minden lényeges részét átfogja. A lapszemle profiljának bővítése és a szakirodalmi bázis ezzel együtt járó növekedése még mindig nem olyan mértékű, hogy ezzel a szakterület dokumentációs feltárása és feldolgozása teljesen kielégítőnek volna mondható. Az egyes témakörök feldolgozásában elég nagy aránytalanságok állapíthatók meg, s ezek távolról sem vezethetők vissza minden esetben a források szűkösségére, hanem sokkal inkább a források feltárásának hiányosságaira. Olyan tárgykörök mint a "Munkaszervezés, munkaverseny", "Munkalélektan", "Anyaggazdálkodás" sok esetben alig néhány referátummal szerepelnek a lapszemleiben. Ennek elsősorban az az oka, hogy a lapszemle megállapított terjedelme az ipargazdaság-üzemszervezés irodalmához képest szűk, s a rendelkezésre álló folyóirat-bázis elégtelen. Az OMKDK állományában levő folyóiratok ipargazdasági-üzemszervezési anyagának feldolgozása sem történik meg maradéktalanul; számos ide tartozó közlemény - miután iparági szempontból dolgoz fel egyes üzemszervezési kérdéseket - egyáltalán nem kerül feldolgozásra, mert olyan folyóiratban látott napvilágot, amely nem az "Üzemszervezés-Ipargazdaság", hanem a Műszaki Lapszemle sorozat valamely másik lapjának /"Gépészet", "Kohászat", "Textilipar" stb./ forrásai között szerepel, s így csak a műszaki anyag szempontjából vagy ipargazdasági-üzemszervezési szempontból csak vázlatosan kerül feldolgozásra. Pontos jövőbeni feladat ezért az OMKDK teljes folyóiratállományának felülvizsgálása abból a szempontból, hogy az ipargazdasági-üzemszervezési dokumentáció mennyire fejleszthető a meglévő állomány alapján. Ezt az elemző munkát követnie kell a más hazai könyvtárak állományá-

ban levő folyóiratok hasonló célból való felülvizsgálatának.

Az ipargazdasági irodalom nagyobb terjedelmű publikációinak ismertetése ez idő szerint nem kap helyet az OMKDK referáló folyóiratában. A szakkönyvekről, brosurákról, külön kiadványként megjelenő tanulmányokról csak cím-bibliográfiák jelennek meg a lapszemlében, ezek is az OMKDK állományában levő anyagra korlátozva.

Kétségtelen, hogy a szakkönyvek dokumentációja a műszaki-gazdasági dokumentáció egész területén problémát jelent, mert a publikációk terjedelmes volta folytán az ismertetés, kivonatolás más módszereket igényel, mint a folyóiratcikkek vonatkozásában. A szakkönyvek alapos referálása csak részletesebb, nagyobb terjedelmű kivonatok készítése útján oldható meg, s még ezek keretében is csak oly módon, hogy a könyv anyagából a referáló egyes súlyponti kérdéseket kiemel, s ezeket részletesebben ismerteti, más részéről pedig csupán említést tesz. A szakkönyvek ismertetése - amennyiben a bibliográfiai közlési módon túl akarunk menni - nyilvánvalóan új szolgáltatás-típus létrehozását teszi szükségessé. A könyvismertetések viszonylag nagy terjedelme folytán itt sokkal nagyobb jelentősége van a források szelektálásának, válogatásának, mint a folyóiratcikkek kivonatolása esetében. Eppen ezért a szakkönyvek referálását csak az ipargazdasági-üzemszervezési kutatóintézetekkel együttműködve, s bizonyos mértékig azokra támaszkodva lehet megfelelően megoldani.

Az ipargazdasági-üzemszervezési dokumentáció keretében az eddigénél több gondot kell fordítani a szakmai konferenciák és kongresszusok anyagának feldolgozására. E konferenciákon, kongresszusokon a szakterület egy-egy kérdéscsoportját előadások és azokhoz kapcsolódó hozzászólások világítják meg, a legújabb kutatások eredményeinek és a gyakorlati tapasztalatoknak figyelembevételével, s így ennek az anyagnak a feldolgozása sok esetben hasznos lehet a további kutatómunkák vagy a tervezési, szervezési stb. tevékenység javítása, fejlesztése szempontjából.

A dokumentációs feltárás és feldolgozás szempontjából meglehetősen elhanyagolt terület még ez idő szerint a külföldi vállalati irodalom. Ennek keretében számos olyan kiadvány lát napvilágot, amely - műszaki tartalma mellett - ipargazdasági szempontból is jelentős. Ilyen vállalati kiadványok - többek között - a gyártmányokat ismertető prospektusok és katalógusok, árjegyzékek, vállalati tájékoztatók stb. E kiadványtípusok dokumentálásával kapcsolatban komoly nehézséget jelent az, hogy ezek a publikációk a szakfolyóiratoknál sokkal kevésbé ismertek, könyvkereskedelmi forgalomba nem kerülnek, és a szakbibliográfiákban sem találhatók meg. Felkutatásuk tehát már önmagában is jelentős feladat. Ezen túlmenően pedig tisztázandó a külföldi vállalati publikációk feldolgozásának, a feldolgozás dokumentációs hálózaton belüli profilozásának kérdése. Mindezek a kérdések az ipargazdasági-üzemszervezési dokumentáció fejlesztésével is összefüggnek annyiban, hogy a nagyobb részét műszaki jellegű vállalati kiadványok dokumentációjának megszervezése során gondoskodni kell az ipargazdasági vonatkozású anyag feldolgozásáról is, a hálózat erre illetékes szerveinek bekapcsolása útján.

Az ipargazdasági-üzemszervezési dokumentáció fejlesztésének fontos része a figyelőkarton-szolgálat hatékonyabbá tétele. Az ipargazdaság és üzemszervezés szakirodalmában az utóbbi években rendkívül nagy mértékben bővült és differenciálódott. Új fogalmak és ezeknek megfelelő szak kifejezések alakultak ki, amelyek az Egyetemes Tizedes Osztályozás jelenlegi /a figyelőkarton-szolgáltatások igénybevételéhez alapul szolgáló/ rendszerébe nehezen illeszthetők be. Az üzemszervezési kérdések osztályozására szolgáló alosztások éppen ezért sok esetben zsufoltak vagy egymáshoz szorosan nem kapcsolódó fogalmakat foglalnak magukban. /Pl.: 65.012.5/.8 Mechanizálás. Automatizálás. Reorganizálás./ Bár az ETO átdolgozása állandóan foglalkoztatja az illetékes szerveket, a kérdés nemzetközi szinten való rendezése sok szempont összeegyeztetését igénylő, bonyolult feladat, amelynek elvégzése előreláthatólag hosszabb időt vesz majd igénybe. Ezért cél-szerűnek látszik ebben a tárgykörben - a könyvtárak, dokumentációs szervek gyakorlati tapasztalatainak felhasználásával - megfelelő tárgyszórendszer kidolgozása, amelynek keretében figyelembe lehetne venni a legújabb fejlődés által megszabott követelményeket. Az ipargazdaság és üzemszervezés egész fogalomkörén felépülő, szerkezetileg a tudományághoz igazodó tárgyszórendszer bizonyára jobban szolgálna az ipargazdasági tárgykörök iránt érdeklődők folyamatos tájékoztatását, mint az ETO alosztásain felépülő jelenlegi szolgáltatások, és a megrendelő vállalatok belső dokumentációjának kialakítására is alkalmasabb lenne /a tárgyszórendszeren alapuló kartoték felfektetése és a beérkező figyelőkartonok felhasználásával történő folyamatos vezetése útján/. A továbbiakban ez a tárgyszórendszer az ETO ipargazdasági-üzemszervezési tárgy részének átdolgozására irányuló javaslatok készítéséhez is alapul szolgálhatna.

Az OMKDK meglevő szolgáltatásainak továbbfejlesztése mellett, az ipargazdasági-üzemszervezési irodalom mélyrehatóbb dokumentációs feldolgozása új szolgáltatás-típusok kialakítását is szükségessé teszi. Az eddigi tapasztalatok alapján kétirányú fejlesztés látszik szükségesnek.

Az egyik irány: meghatározott ipargazdasági témák irodalmának témadokumentációs kiadványok keretében való rendszeres feldolgozása. Az ilyen jellegű eddig megjelent kiadványok iránti nagymértékű érdeklődés feljogosít bennünket annak feltételezésére, hogy e kiadványtípus - rendszeres megjelenése esetén - jelentős számú igénylőre számíthat a szakmai közönség köréből. Ennek a kiadványtípusnak a megindítását természetesen megfelelő igénykutatásnak kell megelőznie. Az igénykutatásnak ki kell terjednie az ipar részéről igényelt témák meghatározására, a feldolgozás módjára /ismertetések terjedelme, kiadványok szerkezete/, a megjelenés gyakoriságára stb. A kiadvány szakmai megalapozottságának biztosítására a kiadványsorozat tematikáját az iparági kutatóintézetek közreműködésével kell kialakítani, s az egyes kiadványok szerkesztésébe is vállalati és kutatóintézeti szakembereket kell bevonni. Figyelembe kell továbbá venni, hogy a műszaki tájékoztatási hálózat központjai is adnak ki ipargazdasági jellegű publikációkat, s ezért a témadokumentáció területén is adódhatnak olyan kérdések, amelyek - valamely iparághoz való szorosabb kapcsolódásuk folytán - inkább alkalmasak a hálózati központ útján való feldolgozásra és megjelentetésre. Hosszabb távra nézve a témadokumen-

táció szolgáltatás-típusának szakosítása, profilizálása kívánatos oly módon, hogy egyes kiemelt iparágak /gépészet, híradástechnika, vegyipar, könnyűipar, élelmiszeripar/ dokumentációs szervei szakterületükön maguk vegyék kezükbe az ipargazdasági-üzemszervezési téma-dokumentációt, s az OMKDK csak az egész ipart érdeklő ipargazdasági témákat dolgozza fel ebben a kiadványtípusban.

Az ipargazdasági-üzemszervezési dokumentáció fejlesztésének másik kívánatos iránya a bibliográfiai tevékenység bővítése. Az ipargazdasági kutatómunkáknak a tájékoztatás eszközeivel való alátámasztása, valamint a vállalatok gyakorlati gazdasági munkájának jobb meg-alapozása egyaránt szükségessé teszi az ipargazdasági-üzemszervezési irodalom legújabb publikációiról való rendszeres, gyorsíttemű tájékoztatást. A tájékoztatásnak ez a formája nem valósítható meg sem a referáló folyóiraton, sem pedig a témadokumentációs kiadványokon keresztül. Itt ugyanis nem részletes tájékoztatásról, hanem a szakirodalom legfrissebb termékeinek megjelenéséről való híradásról van szó. Ennek a szolgáltatás-típusnak éppen ezért rövid időközönként kell az újonnan megjelent szakirodalmi termékekről /folyóiratcikkekről, könyvekről/ tájékoztatást adnia, a bibliográfiai adatok /és esetleg rövid annotáció/ közlése útján.

.0.

A fentiekben röviden áttekintettük az ipargazdasági és üzemszervezési dokumentáció fejlődését, eddig elért eredményeit és a szakterület fejlesztésének perspektíváit, az OMKDK ez irányú tevékenységének szemszögéből nézve. Ha figyelembe vesszük a szervezési és gazdaságossági kérdések egyre fokozódó jelentőségét s e kérdéseknek a műszaki fejlesztéssel való kapcsolatait, nem lehet kétségünk abban a tekintetben, hogy az ipargazdasági-üzemszervezési irodalom feltárására és széles körű dokumentációjára egyre inkább szükség van. A gazdaságirányítás küszöbön álló átszervezése az iparági és vállalati vezetés és szervezés számos kérdését veti fel, amelyek megoldása érdekében a külföldi eredményeket és tapasztalatokat fokozott figyelemmel kell kísérni. A szervezési kérdéseknek a termelés műszaki vonatkozásaihoz való szoros kapcsolódása viszont a műszaki értelmiség számára is nélkülözhetetlenné teszi a vállalati szervezés és vezetés szakirodalmában való rendszeres tájékozódást. E szakirodalom állandó növekedése azonban ugyanakkor mindinkább lehetetlenné teszi a kutató vagy gyakorlati szakember számára a fentiekben felsorolt sokféle szakirodalmi forrás felkutatását és teljes egészében való áttanulmányozását. Ezért fokozódik napról napra a szakirodalmi tájékoztatás jelentősége, kerül napirendre a szükségletekhez igazodó új dokumentációs szolgáltatások kifejlesztése és a meglévő szolgáltatások bővítése vagy átalakítása. Az ipargazdaság és üzemszervezés szakterületén pedig - az ismertetett okok folytán - a dokumentációs szükségletek vonatkozásában is állandó növekedés tapasztalható, ami az ez irányú dokumentációval szemben mennyiségi és minőségi szempontból egyaránt fokozott követelményeket támaszt.

..0..

GÁSPÁR, I.: Documentation on production management and organization in the Hungarian Technical Library and Documentation Centre

In the field of information services the documentation on production management and organization has grown to be a special branch during the last decade and half. Sources of this documentation area are at first the professional periodicals, however, sources represented by special books, proceedings of congresses and conferences, publications of international organizations and scientific institutions, etc. are of importance too. The functions of documentation on production management and organization have been transferred to the Hungarian Technical Library /OMKDK/ on winding up the Documentation Centre on Economics. In the abstract journal of "Production organization - Management" the OMKDK continuously reports on foreign literature on production management and organization and, in addition, through its thematic card and abstract services, literature searches /bibliography/, and monographic literature survey publications informs on the overall literature of this field. Number of reviews published in the abstract journal "Production organization-Management" increased during the period 1955 to 1964 from 726 to 3435, and the number of periodicals reviewed from 28 to 70. The main trends of production management and organization documentation to be advanced are: extension of the basis of the abstract journals, processing of not-published sources in an increased volume, and, further development of monographic literature survey publications and lists of bibliography type.

" "

GÁSPÁR, I.: Die Dokumentation der Gewerbewirtschaft und Betriebsorganisation in der OMKDK /Ungarische Technische Zentralbibliothek und Dokumentationszentrale/.

Die Dokumentation der Gewerbewirtschaft und Betriebsorganisation hat sich im Laufe der vergangenen anderthalb Jahrzehnte als ein selbstständiger Zweig des Informationswesens entfaltet. Unter den Quellen dieses Dokumentationszweiges stehen die Fachzeitschriften an der ersten Stelle, aber auch die Fachbücher, Konferenz- und Kongressberichte, die Veröffentlichungen von internationalen Organisationen und wissenschaftlichen Institutionen u.a. stellen wichtiges Quellenmaterial dar. - Die Dokumentation der Gewerbewirtschaft und Betriebsorganisation ist, seitdem die Dokumentationszentrale für Volkswirtschaft nicht mehr besteht, in den Aufgabenkreis der OMKDK übergegangen. In der monatlich erscheinenden Referatezeitschrift der OMKDK "Betriebsorganisation-Gewerbewirtschaft" wird über das Material des ausländischen Fachschrifttums laufend berichtet, und Informationen über das Fachschrifttum dieses Fachgebietes, mittels des Kartendienstes, Themenbeobachtungsdienstes, Bibliographien und Themendokumentationen erteilt. Die Anzahl der im Referateblatt "Betriebsorganisation - Gewerbewirtschaft" - veröffentlichten Referate ist im Laufe der Jahre 1955 bis 1964 von 762 auf 3435, die Anzahl der referierten Zeitschriften von 28 auf 70 gestiegen. Die weiteren Entwicklungstendenzen der Do-

kumentation über Gewerbewirtschaft und Betriebsorganisation sind vor allen: eine Erweiterung des Materials und der Fachzeitschriftenbasis des Referateblattes, eine Erhöhung der Bearbeitung nicht-veröffentlichter Literatur sowie eine weitere Entwicklung des Dienstes von Thematikendokumentationen und Bibliographien.

∴

ГАСПАР II.: Документация по экономике промышленности и по организации производства в Венгерском центральной технической библиотеке и центре научно-технической информации /ВНТБЦНТИ/

В информации за последние пятнадцать лет выделилась в специальную отрасль документация по экономике промышленности и организации производства. Из числа ее источников на первом месте следует упомянуть технические журналы, но значительным источником являются и технические книги, материалы съездов и конференций, издания международных организаций и научных учреждений и т.п. После ликвидации Центра экономической документации, документацией по экономике промышленности и организации производства занимается ВНТБЦНТИ. В издаваемом ежемесячно реферативном журнале "Экономика промышленности - организация производства" публикуется текущая информация по материалам зарубежной литературе по экономике промышленности и организации производства. Кроме этого по тем же материалам издается ряд других видов документации, как то серии реферативных карточек, тематические серии рефератов, библиографические списки литературы, тематические обзорные издания. За период с 1955 до 64 гг. число рефератов публикуемых в реферативном журнале "Экономика промышленности - организация производства" возросло с 726 до 3435 в год, а число обрабатываемых зарубежных журналов - с 28 до 70 наименований. Первоочередно необходимое направление развития документации по экономике промышленности и организации производства - расширение материала и литературной базы реферативного журнала, обработка в увеличенном масштабе специальных материалов, дальнейшее развитие тематических обзоров и библиографических листов.